

Látás, tervezés, isteni kormányzás

Lekció: Jak. 4./Textus: Péld. 29.28, 11.14, 14.12, 21.2, 15.22, 12.15, 16.9, 21.30-31

A mai témánk a vezetés. Hogyan vezessünk? Mindannyian vezetjük a saját életünket, sokan vezetünk ránk bízott embereket – családban, munkahelyen, gyülekezetben, egyéb közösségekben. Mi a felelősségünk életünk és környezetünk alakításában? Hogyan tervezhetjük ezeket jól, mi szükséges ehhez, és melyek a vezetés korlátai? A Példabeszédek könyvének bölcsessége ezen a ponton sem receptet kínál, hanem sokkal inkább mélyre visz. Felveti a teológiai kérdést is: Mi köze Istennek ahhoz, ahogy mi tervezünk? Ne tervezzünk, mert úgymint ő irányít? Ha tervezünk, hol van ő a képben?

A mai nap próbálj belehelyezkedni a vezetés kérdésébe egy ponton. Van-e valami, ami foglalkoztat, amit célként tűztél ki magad elé, ami az álmod, amit szeretnél elérni? Vagy van-e olyan terület, ahol csak ismétlődnek a dolgok, a tevékenységek egészen monotonul, igazából irányvesztett vagy, és szeretnéd ezt a kérdést a Példabeszédek bölcsességének a fényébe állítani, mert érzed, hogy változni kellene? Vagy egészen konkrétan vezető vagy a gyülekezetben, egy csoportban, a munkahelyeden, vagy más közösségben? Tudom, hogy mindezek a helyzetek különböznek, számos vonatkozásukban nem állíthatók egymás mellé, nem kezelhetők együtt. Mégis, hiszem, hogy van olyan mondanivalója az olvasott bölcsmondásoknak, amely minden helyzetre nézve bölcsességgel ruház fel. Abból indulok ki, hogy minden terv, cél valójában egy "látás", vízió, egy szándék szerinti jövő elképzelése, magunk elé vetítése. Lássuk hát, hogy mit tanít a vezetésről a Példabeszédek könyve a következők mentén: 1. A látás hatalma, 2. A látás korlátai, 3. A látás és az isteni kormányzás.

I. A látás hatalma

A Példabeszédek könyve szerint a bölcs ember előre tervez. Két bölcsmondás mutat rá a tervezés értékére: *„Vezetés nélkül elbukik a nép, de segítséget jelent, ha sok a tanácsadó”* valamint *„ha nincs kijelentés, elvadul a nép, de boldog lesz, ha megfogadja a tanítást.”* Ebben a két mondásban két különböző kifejezést találunk, amelyek a tervezéshez kapcsolódnak. Az egyik a „vezetés”, a másik a „kijelentés.” A „vezetés” elsősorban irányadást, stratégiát jelent. A háttérben hajózási szakkifejezés áll; gyakran egy kötél segítette a legénységet bevezetni a hajót a kikötőbe. A kötél lépésről lépésre irányította a hajót a veszélyes, szűk vagy zátonyos helyen. Amikor ezt alkalmazták, nem csak a távlati cél látták, ahova tartanak, hanem egy nagyon konkrét iránymutatásra hagyatkoztak arra nézve, hogy milyen úton jutnak el a célba. Ez a

vezetésben a stratégia, a tervezés, a lépésről lépésre való, átgondolt haladás.

A másik kifejezés a „kijelentés”, amit Károli úgy fordít, hogy „mennyei látás.” A látás a próféták Istentől vett kijelentése. A vezetés összefüggésében ez azt jelenti, hogy kell lennie egy Istentől való célnak a vezető előtt. Mind stratégia, tervezés, mind látás hiányában veszteséget szenved a közösség: elbukik a nép, ill. elvadul a nép. Az első kifejezés elsődleges jelentése: csatát veszít. Ahol nincs stratégia, ott elveszítik a csatát. A második, a vezetői látás hiányában a társadalmi rend felborul, káosz üti fel a fejét.

Amikor a tervezés és stratégia, valamint a látás, az elérendő cél kérdéseit tartjuk szemünk előtt, a második, a látás erejéről kell először meggyőződésre jutnunk. Először is lássunk egy modernkori, keresztény definíciót arról, hogy mi a látás. A John Stottnak tulajdonított mondás így hangzik: *„a látás mély elégedetlenség a fennállóval, és világos megragadása a lehetségesnek.”* Valami nem úgy van, ahogyan annak lennie kellene, ahogyan az lehetséges, és ez személyesen megragad. A látás jelentősége, ereje pedig a következőkben van. Először is irányt ad. Akár a személyes terveidben, akár csoportban, közösségben látás nélkül csak monoton végzed a tevékenységedet, mert azokat el kell végezni, valamit fenn kell tartani. De a látás irányt mutat: tudom, hogy hova szeretnénk eljutni. Mindjárt ezután a tervezésnek, a stratégiának is lesz értelme: látás nélkül, cél nélkül minek is terveznénk, és mire nézve gondolkodnánk? Ugyanakkor a látás jelentősége az is, hogy mozgósít másokat. A jó látás, a kellő, a lehetséges világos megragadása fertőző, hiszen másokat is bevon, motivál, lelkesít. Végül azért is elengedhetetlen a látás, mert ez ad erőt a nehézségek, a küzdelmek idején. Amikor úgy tűnik, hogy semmi nem halad, nem megy előre, a világos látás erősít, hogy átverekedjük magunkat az akadályokon.

Éppen ezért, akármilyen vezető is vagy – ha önmagad vezeted egy irányba, egy cél felé, vagy ha másokat is vezetsz – nem juthatsz messzire egy világosan körvonalazott látás nélkül. Ha vezető vagy, azt is értened kell, hogy a pozíció önmagában nem tesz látomásos emberré. Ha csak magadra nézel, azzal szembesülsz, hogy látás nélkül csak favágás az élet. És valószínű, hogy akkor is van látásod, célod, ha ezt nem fogalmaznád így meg. De van valami, ami a szíveden van, a szívedben van, ami fontos neked, aminek az érdekében teszed, amit teszel. (A családod, a gyermekeid jövője, a tanulás utáni/a felnőtt évek, egy konkrét változás a környezetben, egy személyes cél, stb.) Ha keresztények vagyunk, akkor azt is ki kell mondanunk, hogy a látás Istentől való, a Szentlélek által fogant, hitben megragadott, személyes kép a jövőről.

Egyik példa, amit említék, gyülekezetünk látása. Arra a kérdésre, hogy hova tartunk, milyen gyülekezet szeretnénk lenni, a következő választ fogalmaztuk meg tizenegynéhány éve: Istent kívánjuk magasztalni azáltal, hogy olyan közösséggé válunk, amely Őt szereti teljes szívéből, teljes elméjéből és teljes erejéből. Szeretnénk olyan gyülekezetté lenni, ahol a sebzett és elveszett ember az Ige hirdetése, a törődő közösség, valamint a társadalomban való tudatos jelenlét által találkozik Jézus

Krisztussal, aki a gyógyulás és a bocsánat igazi forrása az összetört ember számára. Nem mondom, hogy elértük, nem is igazán mérhető ez a látás, de ma közelebb állunk hozzá, mint a kezdetekben. Mindaz, amit elmondtam a látás erejéről, igaznak bizonyult abban, ahogy a gyülekezetünk élete kibontakozik.

Említék egy másik látást is, ami személyes és üzleti jellegű. A Parókia portálon olvashatunk az Asztalka cukrászdáról. Ebből idézek: *„Márti elárulja, amikor megfogalmazta, mit jelent számára az Asztalka, akkor tudatosult benne, hogy többről van szó, mint egyszerű cukrászdáról, épp ezért a felelősség hordozás sem csupán üzleti kérdés. - Szeretném, ha az Asztalka olyan lenne, mint egy nyitott otthon, ahová az emberek örömmel jönnek. Nagy ajándék, hogy nekem megadatott, hogy szerető család vett körül. A szüleim mindig is nyitottak voltak a világra, minden betérőnek jutott egy tányér leves vagy egy jó szó. Sokaknak ebben nem volt része, és szeretnék, ha lenne. Megtapasztalhatnák, hogy nem csak lökdösődni lehet a villamoson. Az egymás felé való nyitás gazdagít bennünket. Ez a hely kicsit hozzájárulhat ahhoz, hogy aki itt lakik, Budapesten, örömmel éljen ebben a városban.”* (Asztalka egy kerek világban, <http://www.parokia.hu/hir/mutat/5126/>) Az Istentől látás egy szép példája ez.

II. A látás korlátai

A látás hatalma óriási, azonban amikor megszületik benned egy cél, egy vízió, az még nem minden. Az első dolog, amit a Példabeszédek könyve tanít, hogy a bölcs ember tudja, a szíve, ahol a látás születik, megbízhatatlan és megcsalható. Lehet nagyon erős vágyunk - John Stott kifejezésével elégedetlenek vagyunk a fennállóval, és megragadtuk a lehetségest - miközben mégis tévúton járunk. *„Van út, amely egyenesnek látszik az ember előtt, de végül a halálba vezet.”* Valamint: *„Minden útját helyesnek tartja az ember, de az ÚR vizsgálja meg a szíveket.”* Ezek a mondások önmagunk becsapásának potenciális veszélyére hívják fel a figyelmet. Lehetséges, hogy megfogam bennünk egy látás, egy cél, aminek irányába elindulunk, de az *„végül a halálba vezet.”* A látásnak akkor is van hatalma irányt adni, másokat mozgósítani, a nehézségeken átlendíteni – ha az céltévesztett, sőt, akkor is, ha gonosz. Minden pusztulást hozó vezetőnek volt látása! Éppen ezért, ha valamilyen látás fogam meg bennünk, szükséges azt ellenőrizni, éppen annak tudatában, hogy a szívünk sebzett, bűnös, és sok nyomorúságtól terhes. Ezért olyan fontos, ami a második mondásban olvasható: *„az Úr vizsgálja a szíveket.”* Ami a szemeink előtt, azaz elsőre, felületesen, a vágyaink szintjén jónak tűnik, az a szívünk mélyén, ott, ahova Isten lát és ahol ő vizsgál, rossz lehet. Ugyanakkor ez a mélység nem elrejtett előlünk. Figyeljük meg, hogyan magyarázza ezt ez egyik kommentár: *„Bár egy ember meggyőzheti magát arról, hogy amit tervez helyes, Isten ismeri, amit a szív valójában gondol és érez. Az ellentmondás a két sor között arra mutat, hogy amit Isten lát*

az ember szívében, az az a tudat, hogy az általunk választott út nem egyenes és nem helyes. Másképpen, a szívünk tudja, hogy rossz úton jár, de mégis kitartunk abban, hogy önmagunkat meggyőzzük (felületesen) cselekedeteink igaz voltáról. Isten látja ezt a képmutatást.” (Fox, Proverbs II. 577) A látásunkat, céljainkat tehát jó kitenni Isten elé, amiben ez az imádság vezethet: *„Vizsgáld meg, Istenem, ismerd meg szívemet! Próbáld meg, és ismerd meg gondolataimat! Nézd meg, nem járok e téves úton, és vezess az örökkévalóság útján!”* (Zsolt. 139.23-24) Sokszor gyötrelmes történet ez. Úgy gondold, Isten indít valamire. Dilemmázol: tőle van, nem tőle van? Leteszed, hogy nem... de „visszajön” hozzád. Máskor magadhoz öleled – és úgy tűnik, mintha elvételne. Ne kerüld ki e nehéz időszakot! A látásnak meg kell születnie, ki kell érlelődnie, meg kell próbáltatni.

A második dolog, amire a bölcs felhívja a figyelmet – és ez nem független az előzőtől - a tanácsadók jelenléte. *„Meghiúsulnak a tervek, ha nincs tanácskozás, de megvalósulnak, ha van sok tanácsadó.”* Tanácsadók segíthetnek abban, ahogy egy látást megvizsgálasz. De szükséges mások közreműködése ahhoz is, hogy a látásból valóság legyen. A látás megfogánása és a célba érkezés között hosszú utat kell bejárni. Itt van a szerepe a stratégiának, tervezésnek, a lépésről-lépésre történő vezetésnek. A legemelkedettebb látás sem ér semmit, ha nem lesz belőle semmi. A nagy látásokkal bíró emberek sohasem lesznek vezetők, ha nem képesek arra, hogy másokkal együtt megvalósítsák álmaikat. Akkor csupán álmodozók, a legjobb esetben ötletgyárosok maradnak. A Példabeszédek könyve újra és újra felhívja a figyelmet arra, hogy a bölcsek hallgatnak a tanácsra (12.15). A nagy látásokkal bíró emberek gyakran büszkék, féltékenyek és hiúk. Az igazi vezető azonban alázatos, és tudja, hogy egyedül nem lehet eredményes.

Hogyan alkalmazhatjuk ezt magunkra? A tanácsadók és együttműködés kérdése teljesen mást jelent egy egyéni, személyes cél irányába történő haladás, mint egy csoport vagy közösség vezetésének esetében. Egyéni ügyben a barátok, testvérek tényleg csak tanácsadók, akik segítenek, támogatnak, más fénybe helyezik a látást, vagy az ahhoz vezető utat. Erősítenek, bátorítanak, vagy éppen óvnak, tanácsolnak egy-egy helyzetben. Nagy ajándék, ha van ilyen közösség körülöttünk. Egy közös feladat vagy szolgálat azonban ennél többet kíván, hiszen ott nem az lesz az egyedüli megvalósító, aki a látást kapta. A jó vezető megosztja a látást, ezzel mozgósít másokat, és közben elismeri, hogy ő egyedül képtelen célba érni. Lehet, hogy általa érkezett a csoportba a látás, de a lépésről-lépésre szóló terv kidolgozásában és megvalósításában a többiek alkalmasabbak nála. A Példabeszédek könyve az együttműködésben rejlő bölcsességet tanítja, aminek elsődleges feltétele az alázat, a másik ember tisztelete, értékeinek, képességeinek megbecsülése. Tanácsadók, munkatársak nélkül hiába van látásod, nem lesz annak szép és egészséges gyümölcse. A látás hatalma óriási, ugyanakkor mégis korlátokkal bír.

III. A látás és az isteni kormányzás

A Példabeszédek könyvének utolsó gondolatát így foglalhatjuk össze: hiába a látás, hiába a tanácsadók, Istennel szemben mit sem érnek, hiszen övé a végső szó: *„Az embernek az értelme terveli ki útját, de az ÚR irányítja járását.”* Ez a mondás nem a fatalizmus hangja, miszerint mindegy mit tervezel, úgyis az valósul meg, amit az Úr akar. Sőt, mindvégig azt láttuk, hogy fontos, hogy *„az ember kitervelje az útját”*, ne várja, hogy rendben lesznek a dolgai, ha nem tervez előre. De ezzel a bölcsességgel együtt igaz, hogy a tervezés nem a végső, hiszen végül Isten szándéka lesz a döntő. Ez a szándék azonban, újra hangsúlyozom, nem áll feltétlenül szemben az emberi tervezéssel, hiszen gyakran azon keresztül valósul meg. Ugyanakkor igaz, hogy *„nem használ a bölcsesség és az értelem, sem a tanács az ÚRral szemben. Készen áll a ló a csata napján, de az ÚR adja a győzelmet.”* A látás, tervezés és az isteni kormányzás területén marad egy nagy titok, amit a Példabeszédek könyve nem old fel, amit az egész Szentírás sem old fel, és amit a bölcs ember sem akar feloldani. Persze lehet, hogy ez inkább bizonytalanság vagy frusztráció számunkra, mint titok, vagy rejtély. És való igaz, hogy ha minden látásunk, terveink felett ott áll egy nagy isteni kérdőjel, ha nincs garanciánk, az frusztrál. De mégis azért nevezem ezt titoknak és nem bizonytalanságnak, mert ha tudod, hogy a végső kimenet nem a véletlen, nem a szeszélyes sors, nem a saját kudarcod, alkalmatlanságod következménye, hanem az élő Isten kezében van – akkor mindez, akármilyen elbizonytalanító is, a vele való kapcsolatra hív. És ebben a kapcsolatban, ha önmagad és terveid az ő kezébe helyezted, már nem a bizonytalanság, hanem a titok, a rejtély, a felfedezés lesz a döntő. Merre viszi az életem? Milyen váratlan utak nyílnak meg menet közben? Hova jutok, ahová nem is álmodtam volna? Végül is: mit munkál bennem, általam az én Uram?

Az emberi tervezés és isteni kormányzás ilyen feloldhatatlan kapcsolata ugyanúgy össze is törhet, amint meg is gyógyíthat. Az az ember, aki mindvégig, minden körülmények között kézben akarja tartani saját bölcsessége által a dolgait, nem elismerve a titkot, végül összetörik. Az az ember, aki kiengedi a kezéből – nem a tervezést! hanem – a végső eredményt, és Istenre meri bízni magát, meggyógyul abból, hogy önmaga és a saját világa Istene legyen.

A Bibliában számos példája van annak, hogy az emberi szándék és tervezés nem valósult meg, miközben Isten terve kibontakozott. Egy ilyen történet az alapja annak, hogy bizalommal tervezzünk, keresve a látást, és bizalommal engedjük dolgainkat az Úr kezébe. Jézus Krisztus története, élete, halála és feltámadása egy példája annak, hogy *„nem használ a bölcsesség és az értelem, sem a tanács az ÚRral szemben.”* Az emberi tervezés és stratégia hatalmas példája az, ahogy végül a vallásos vezetők halálra jutatták őt. Az a látás éltette őket, hogy ha Jézust, a felforgatót kiiktatják, biztonságot nyernek maguknak és a népnek, semmi nem ingatja meg hatalmukat. Véghezvitték a tervet. És közben, ugyanakkor, az isteni tervezés, szeretet és kegyelem története ez a történet, hiszem az

emberi tervezés gonoszsága nem, hogy nem ér célt, de még eszközévé is lesz annak, ahogy Isten megváltásunkat munkálja saját céljai szerint. Amint a szívedbe árad Istennek e hatalmas bölcsessége és szeretete, a bizalom erősödik benned. Az a bizalom, ami engedi, hogy látásokat és álmokat láss, tervezz és cselekedj, és ami ugyanakkor kimunkálja benned azt is, hogy a végső eredményt az ő kezében tudd. ÁMEN!

(Lovas András)